Congresspeech Wouter Bos ‘Dit land kan zoveel beter’

Zaterdag 10 december 2005

gesproken woord geldt

Partijgenoten, beste mensen, vrienden en vriendinnen.

Maar om te beginnen, beste Ruud!

De manier waarop we hier vandaag van jou afscheid nemen zegt iets over hoe je de partij achter laat. Respectvol, optimistisch en verenigd. Daar mag jij trots op zijn!

Beste mensen, Ruud Koole heeft de partij de afgelopen jaren op tal van manieren vernieuwd. Velen van u denken dan misschien meteen aan allerlei zaken die met de partij, de vereniging te maken hebben; zoals de introductie van de ledenraadpleging. Natuurlijk, dat zijn ook belangrijke prestaties geweest maar we zouden Ruud onrecht doen als we hem alleen daarom prijzen. Hij is minstens zozeer degene geweest die ervoor gezorgd heeft dat er een grootscheepse inhoudelijke heroriëntatie heeft plaats gevonden waarmee het trauma van 2002 achter ons werd gelaten, taboes werden geslecht en nieuwe wegen werden ontgonnen. Er staat nu een partij die heeft willen leren van 2002, die de solidariteit wil behouden door haar te moderniseren, die oog heeft voor de schaduwzijden van migratie zonder migranten tot zondebok te maken, die ruimte wil bieden aan geëmancipeerde burgers zonder de achterblijvers te vergeten. Het is ook de enige partij in Nederland die heeft willen leren van de uitslag van het referendum over de Europese Grondwet zonder onze idealen bij het oud vuil te zetten. Dat is allemaal ook het werk van Ruud Koole.

Natuurlijk, ik heb me voor vandaag ook verdiept in de momenten dat het helemaal mis ging met Ruud. Dus ik op zoek naar De Blunders Van Ruud. De Keren Dat Ruud Mij Unfair Behandelde. De Ruzies Met Ruud. De Schandalen Rond Ruud. De Achterkamers Van Ruud. De Geheime Contacten Van Ruud. De AIVD-files Over Ruud. Alles Wat U Altijd Over Ruud Wilde Weten Maar Nooit Durfde Te Vragen. Zoeken en zoeken. Maar niets gevonden. En Ruud, dat is nog een reden om trots te zijn; we

hebben je leren kennen als een fatsoenlijke vent die na een periode van onrust en conflict de partij weer in rustig vaarwater heeft gebracht.

En tenslotte Ruud, even heel persoonlijk, onze samenwerking. Toen we vanaf najaar 2002 gingen samenwerken wisten we dat we gingen hakken waar vaak spaanders vallen. Immers, iedereen weet dat de rolverdeling tussen fractievoorzitter en partijvoorzitter een klassiek recept voor bonje is! De fractievoorzitter vindt dan dat de partijvoorzitter zich nergens mee moet bemoeien, nou ja, misschien nog net met de ledenadministratie. En de partijvoorzitter vindt dat de fractievoorzitter minder naar de kiezer en meer naar de leden moet luisteren. Maar bij ons geen bonje. De samenwerking tussen partijbureau en fractie maar ook tussen partijvoorzitter en fractievoorzitter is de laatste jaren zeldzaam harmonieus geweest. Samen hebben we een nieuwe koers uitgezet waar iedereen in de partij, jong en oud, zuid en noord, zijn schouders onder zet. Er is humor en zelfrelativering, enthousiasme en experiment. Dat is gelukt omdat we elkaar vertrouwden en omdat we het zelfde wilden met de partij, en met Nederland. Ik realiseer me dat ik daar vaak de credits voor krijg. Ik wil hier luid en duidelijk gezegd hebben dat het zonder jou niet mogelijk was geweest. Professor Koole, dank u wel!

Partijgenoten, dit dankwoord aan Ruud was niet bedoeld om Michiel te intimideren! Die laat zich gelukkig ook niet zo snel intimideren. Ik ben blij met Michiel als voorzitter. Hij heeft de afgelopen maanden laten zien dat hij een kanjer van een campaigner is. En dat hebben we

nodig ook. De grootste uitdaging voor de nieuwe partijvoorzitter is dat hij drie verkiezingscampagnes moet leiden en drie verkiezingen moet winnen. De gemeenteraadsverkiezingen, de provinciale staten verkiezingen en de Tweede Kamerverkiezingen. De precieze volgorde laat ik even in het midden

Beste mensen, we hebben met elkaar de afgelopen jaren hard gewerkt aan een nieuwe Partij van de Arbeid. Ik heb die vernieuwing als een ontdekkingsreis ervaren. Eigenlijk als een herontdekkingsreis. Want het was verrassend hoe klassiek de missie is waar we op uit zijn gekomen, de opdracht die ook nu, in dit Nederland, voor ons ligt. Nog steeds, of eigenlijk: weer, gaat het ons er om mensen niet aan

hun lot over te laten als het tegen zit, ze sterker te maken en te emanciperen als ze de controle op hun leven en hun toekomst dreigen te verliezen, te investeren in eenheid als mensen steeds minder met elkaar hebben.

De Amerikanen hebben hun American Dream, van krantenjongen tot miljonair. Maar wij hebben de Nederlandse Droom. Ook bij ons gaat het erom dat mensen kansen krijgen om hogerop te komen, om hun eigen toekomst vorm te geven zonder dat het uit mag maken hoeveel je ouders verdienen of in welke buurtje ouderlijk huis staat. Met als groot verschil tussen de Amerikaanse en Nederlandse Droom dat wij het als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid zien om degenen die het niet redden toch een fatsoenlijk bestaan te bieden.

De werkelijkheid in Nederland is ondertussen een heel andere. De kansen om wat van je leven te maken worden steeds minder eerlijk verdeeld. En voor degenen die het niet redden, is een fatsoenlijk bestaan steeds minder zeker. De armoede in Nederland neemt de laatste jaren weer toe, we zien voedselbanken en supermarkten voor de minima. We zien achterstanden ontstaan die steeds moeilijker te overbruggen zijn. De dreiging van een nieuwe en permanente onderklasse neemt reële vormen aan. Twee eeuwen geleden noemde we dat proletariaat. Nu wordt al gesproken over het doemscenario dat er op termijn wellicht twee miljoen kanslozen in Nederland zijn. Twee miljoen mensen langs de kant, waarvan onevenredig veel allochtoon. Weet één ding: er is geen vezel in mijn lijf die dat gaat accepteren.

Vrienden, de PvdA is er zo ongeveer voor opgericht om het zover niet te laten komen. En dat zullen we laten weten ook. Zelfs bij het CDA lijkt men door te krijgen dat het zo niet verder kan. Tenminste, zo zie ik de verwoede pogingen om toch maar een sociaal gezicht te creëren. Dat sociale gezicht kostte vorige week nog 50 euro per jaar, tot gisteren 35 euro per jaar en uiteindelijk nog maar een tientje per jaar. Geloofwaardig is het allemaal niet. Als ik Verhagen en Zalm zo bezig zie bekruipt mij het gevoel dat ik naar TALPA zit te kijken: Gordon en Joling. Ze maken ruzie voor de kijkcijfers maar de volgende week zijn ze er gewoon weer!

Een sociaal gezicht koop je niet met 10 euro per jaar. Het is allemaal zo doorzichtig. Even flink sociaal doen om 10 euro per jaar terwijl het aantal gezinnen dat in Nederland in armoede leeft met 100.000 gestegen is. Een prestige-strijd om 90 eurocent per maand terwijl de invoering van een apert onrechtvaardige zorgverzekering geruisloos mag worden ingevoerd. Gekibbel over nog geen 8 eurocent per dag terwijl nog steeds uitgewezen gezinnen met kinderen op straat worden gezet. Pas als we het CDA op die punten stennis zouden zien maken, begin ik weer wat te geloven van hun sociale gezicht!

Dit kabinet is volkomen de weg kwijt. Een nieuwe zorgverzekering wordt er door gedrukt zonder dat het er nog toe lijkt te doen of het tot de resultaten leidt die beoogd waren. Een grote mond over integratie maar voorlopig groeit de kloof tussen autochtonen en allochtonen.

Een zwalkende lijn bij de omroepen waarbij de coalitie overleeft maar de publieke omroep naar de knoppen wordt geholpen. Geen geld om de stadsvernieuwing in de probleemwijken voomit te helpen maar geen probleem met een kmisraket meer of minder. De instroom in de WAO gaat eindelijk omlaag en toch gaan we opeens alles anders doen. De veiligheid verbetert langzaam en juist nu storten we de politie in een heilloze reorganisatie. Een minister licht de Kamer verkeerd in, stuurt afgewezen asielzoekers onder gevaarlijke omstandigheden temg naar hun land van herkomst en neemt vervolgens haar verantwoordelijkheid door één en ander te betitelen als slordigheden. En dan maar klagen over een gebrek aan vertrouwen, over dat de mensen het niet begrijpen.

De mensen begrijpen het prima. Ze zien een kabinet dat alleen nog maar met zichzelf bezig is. Iedereen ziet het, behalve het kabinet. Dit kabinet is van niemand meer. Het pakt veel aan maar lost niets op. Het is uitgeregeerd maar te bang voor de kiezer om het toe te geven. Die bewierookte daadkracht van dit kabinet zou mij pas imponeren als men nu de enig juiste conclusie zou durven trekken: inpakken en wegwezen!

Wij zullen de kiezers de komende maanden en jaren een aantal duidelijke keuzes voor houden. De Nederlandse samenleving staat op een tweesprong en de keuzes zijn duidelijk. Leggen we ons neer bij

de toenemende ongelijkheid in kansen, het ontstaan van twee Nederlanden of gaan we werken aan één ondeelbaar Nederland? Moeten mensen het zelf maar uit zoeken of investeren we in samenhang en samenwerking? Laten we mensen in onzekerheid over hun leven, hun omgeving en hun toekomst of geloven we in de kracht van werk, onderwijs en emancipatie? Laten we mensen aan de kant staan of gaan we al het beschikbare talent benutten? Kiezen we voor de neerwaartse spiraal van de somberheid of voor de dynamiek van de hoop?

Beste mensen, ik kies voor de hoop. En als ik zoiets zeg, mis ik Karin Adelmund enorm. Zij was er altijd om ons er aan te herinneren dat sociaal democratische politiek positieve politiek moet zijn. Dat het om mensen moet gaan en dat we in mensen moeten geloven. Dat elk mens tot iets moois in staat is, datje sommigen alleen een handje moet helpen. Voor zeurderig links moest je bij anderen zijn, voor bloemen plukken langs de afgrond bij ons. Want daar groeiden de mooiste, zei ze dan.

Geen gezeur dus over hoe slecht het gaat met Nederland. Maar een onwrikbaar geloof in waar we met elkaar toe in staat zijn. Dat begint met een politiek die hoop biedt, een politiek die mensen laat weten dat ze er niet alleen voor staan. Dat het niet alleen maar hun eigen verantwoordelijkheid is en dat ze het verder maar uit moeten zoeken maar dat er ook nog zoiets is als een verantwoordelijkheid die we met elkaar en voor elkaar nemen. Juist in tijden waarin zoveel mensen onzeker zijn over hun baan, hun buurt, hun toekomst willen mensen weten dat ze ergens op temg kunnen vallen als het tegen zit. Juist in tijden waarin wij van mensen vragen onzekerheid, risico en flexibiliteit te aanvaarden moeten ze van een paar dingen op aan kunnen. Juist dan moet je niet aan komen met eigen verantwoordelijkheid dit en eigen verantwoordelijkheid dat. Juist dan willen mensen een politiek die naast ze staat, die ze niet aan hun lot over laat en die bescherming biedt in moeilijke tijden. Dat is de politiek van de Partij van de Arbeid.

Wij moeten staan voor een land waarin achterstanden overbrugbaar zijn en iedereen de kans krijgt zijn of haar talenten te benutten. Alleen maar roepen om solidariteit is dan echt niet genoeg. Nederland drijft uiteen en de enige manier om dat proces te stoppen is door mensen weer het gevoel te geven dat we met z’n allen in het zelfde schuitje zitten, dat we steun

kunnen hebben aan elkaar, dat niemand onkwetsbaar is, dat we allemaal getroffen kunnen worden door pech en dat we samen domweg sterker staan. Wat ons bij elkaar houdt, maakt ons sterker. Een samenleving die als los zand aan elkaar hangt, waarin de verschillen onoverbrugbaar groot worden, dat is een samenleving waar ik niet in wil leven. Waar ik ook niet trots op kan zijn. Het is een samenleving die fmstratie en moedeloosheid kweekt. Een samenleving die niet motiveert en niet presteert en haar burgers weinig houvast biedt. De kunst van het samenleven is iedereen zijn of haar plek te geven, duidelijke grenzen stellen en die ook handhaven, aanwezige talenten maximaal te benutten en op basis van lotsverbondenheid en saamhorigheid te werken aan een gezamenlijke toekomst. Dat is nog nooit vanzelf gegaan. Het zal ook de komende jaren heel wat van ons vragen. Maar het kan wel. Dit land kan echt nog zoveel beter!

Beste mensen, juist nu moeten politici richting geven, durven leiden. Ja, er is behoefte aan leiderschap. En dan pleit ik niet voor de sterke man die eens even orde op zaken stelt. Nee, ik pleit voor bindend leiderschap. Bindend leiderschap zet in op samenwerking in plaats van conflict, op draagvlak in plaats van dogma. Niet het eigen gelijk moet centraal staan maar het vermogen praktische resultaten te boeken. Geen machopolitiek waarbij over de hoofden van de mensen heen voor elk probleem een stelselwijziging wordt verzonnen. Echte leiders durven hun eigen tekortkomingen onder ogen te zien en te leren van eigen fouten. Zij zoeken bondgenoten en zijn uit op het benutten en inschakelen van alle aanwezige talenten. Zij vragen niet alleen vertrouwen maar geven het ook. Bindend leiderschap is meer dan welke bestuurlijke hervorming ook, dé manier om de kloof tussen politiek en burger te overbruggen.

De Partij van de Arbeid van vandaag heeft een verhaal dat verteld mag worden. We bieden mensen houvast door te investeren in werk en onderwijs en ze in tijden van onzekerheid laten weten dat ze er niet alleen voor staan. We smeden dit land weer tot een eenheid en leggen ons niet neer bij de groeiende kloof tussen winnaars en verliezers. We willen leiden maar niet over de hoofden van de mensen heen maar naast hen, als partners, als bondgenoten.

Partijgenoten, driejaar geleden koos u mij tot politiek leider. We hebben driejaar lang hard gewerkt en mijn enthousiasme is alleen maar groter geworden.Vandaag sta ik hier voor het laatst als uw lijsttrekker bij de vorige verkiezingen. Ik hoop dat ik hier de volgende keer weer sta maar dan als uw lijsttrekker bij de volgende verkiezingen.

Ik voeg daar nog één ding aan toe. Ik wil net als elke andere Nederlander niets liever dan trots zijn op mijn land. Het doet mij pijn als ik dat niet kan zijn. Ik zie de tegenstellingen in ons land groeien en de polarisatie toenemen. Ik zie enorm veel talent dat geen kans krijgt. Ik zie veel te veel mensen langs de kant staan die hun kansen niet pakken. Ik vind het heel pijnlijk om te merken hoe steeds meer mensen de politiek zien als hun vijand in plaats van hun bondgenoot. Ik zie een land zonder zelfvertrouwen en zonder trots. Maar dit land kan zoveel beter. Dat wil ik niet alleen maar roepen. Dat wil ik laten zien. Daarom wil ik uw premier zijn.

Maar eerst gewoon heel hard werken. Richting 7 maart 2006. In tal van gemeenten zijn de voorbereidingen voor de verkiezingscampagnes voor de gemeenteraadsverkiezingen al in volle gang. Wij zullen onze lokale politici de komende maanden voluit steunen. Omdat we het belangrijk vinden dat mensen zien dat we aan dezelfde dingen werken.

Ruud en ik hebben de afgelopen jaren geprobeerd het gat tussen onze lokale politici en onze Haagse politici te dichten. Nu is de tijd om te laten zien dat dit ook is gelukt. Onze lokale

politici hebben een grote verantwoordelijkheid. Ze zijn niet te benijden geweest hoe zij de afgelopen jaren geprobeerd hebben er het beste van te maken juist ook als ze de zoveelste bezuiniging van dit kabinet moesten uitvoeren. Voor de manier waarop ze dat gedaan hebben, tegen de stroom in maar altijd een gaatje vindend om het toch een draai linksom te geven, heb ik groot respect.

Onze inzet de komende maanden gaat niet alleen over standpunten en maatregelen. Het gaat er ook om dat we laten zien dat we geloven in de kracht van lokale politiek. Een politiek die dicht bij de mensen staat, de problemen snel ziet, de oplossingen snel kan uitproberen. Maar daar horen twee

dingen bij. Ten eerste: decentralisatie Ja! Maar wel boter bij de vis, niet alleen de problemen op het bordje van de gemeenten, ook het geld. En daarnaast: wij zullen moeten accepteren dat dit betekent dat wij in Den Haag meer moeten los laten, dat het er bij hoort als de ene gemeente iets anders doet dan de ander en vooral: dat we de afweging van onze lokale partijgenoten vertrouwen. Ook voor ons geldt dat wie vertrouwen wil krijgen, vertrouwen moet geven!

Alle lijsttrekkers die ik de afgelopen tijd heb gesproken, vragen me één ding: laat de mensen zien hoe zeer wat wij gemeentelijk kunnen af hangt van wat het kabinet er in Den Haag van bakt. Laat de mensen zien dat de landelijke en de gemeentelijke PvdA voor het zelfde bezig zijn, dat we aan dat zelfde ondeelbare Nederland werken.

Wat mij betreft is dat ook de boodschap waar we de komende maanden mee de straat op gaan: de landelijke en de gemeentelijke PvdA trekken samen op. Als onze mensen in Maastricht de overlast van het drugstoerisme willen bestrijden, gaan wij dat in Den Haag mogelijk maken. Als onze mensen in Utrecht de schooluitval op het vmbo willen aanpakken, schrappen wij de regels die dat in de weg staan. Als onze mensen in Groningen verslaafden willen opvangen, proberen wij uitbreiding van het aantal plaatsen voor medische verstrekking van heroïne voor elkaar te boksen. Als ze in Rotterdam onaangepaste Antillianen willen heropvoeden, zoeken wij manieren om de financiering van die internaten voor elkaar te krijgen.

Beste mensen, we worden geïnspireerd door dezelfde droom. We werken aan hetzelfde Nederland. We hebben een goed verhaal en we gaan het vertellen. Met zelfvertrouwen, met goede ideeën maar vooral met elkaar. Ik heb er vertrouwen in. Ik ben er klaar voor. Laten we het waar gaan maken. Want dit land kan echt heel veel beter.